nem
Netwerk Ecologische Monitoring

Nieuwsbrief

Periodieke nieuwsbrief - Oktober 2026 - nr. 27

Het NEM (Netwerk Ecologische Monitoring) onderzoekt de natuur in Nederland structureel. We zijn een samenwerkingsverband van de ministeries van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en Infrastructuur en Waterstaat, het Planbureau voor de Leefomgeving, het Centraal Bureau voor de Statistiek en de provincies.

Bunzing en boommarter beter in beeld

In deze nieuwsbrief

- Natuurherstelverordening klopt aan bij het NEM
- Wat komt er uit de soortgroepsprint weekdieren?
- Nieuwe LPI's voor drie zoetwaterecosystemen
- Van telling naar toepassing
- Uit de machinekamer
- Rode Lijst Indicator grondig herzien
- Bunzing en boommarter beter in beeld

Natuurherstelverordening klopt aan bij het NEM

De Europese Natuurherstelverordening (NHV) heeft waarschijnlijk ook gevolgen voor het NEM. Uit het recent gepresenteerde Ontwerp-Natuurplan, waarin het Ministerie van LVVN beschrijft hoe het de NHV-doelen wil gaan halen, blijken verschillende opgaves die vragen om een opschaling van enkele NEM-meetdoelen, NEM-meetnetten en de opname van een nieuw meetnet voor bijen en zweefvliegen.

Een grote monitoringsopgave volgt uit het doel om de trend van bestuivers – te weten bijen, zweefvliegen, dagvlinders en nachtvlinders – uiterlijk per 2030 ten positieve te keren. Deze vier soortgroepen zullen via een gestandaardiseerde Europese systematiek (EU-PoMS) worden gemonitord. Voor Nederland betekent dit een nieuw meetnet voor wilde bijen en zweefvliegen en een uitbreiding van de bestaande NEM-meetnetten voor dagvlinders en nachtvlinders.
Het nieuwe meetnet richt zich op de gestandaardiseerde monitoring van wilde bijen en zweefvliegen op minstens 50 willekeurige locaties in Nederland. Tijdens maandelijkse veldbezoeken wordt een vast traject van 1 kilometer afgelopen en worden alle aanwezige wilde bijen en zweefvliegen tot op soort geïdentificeerd. Daarmee ontstaat een beeld van zowel de soortenrijkdom als de abundantie van algemene soorten wilde bijen en zweefvliegen.

Afgelopen veldseizoen heeft EIS Kenniscentrum Insecten op 64 locaties "proefgedraaid" met deze nieuwe vorm van monitoring. Routes zijn uitgezet en de tellers – in dit geval professionele entomologen – konden ervaring opdoen met het monitoringprotocol. Theo Zeegers, hoofdcoördinator bij EIS van het nieuwe meetnet, heeft dan ook een druk seizoen achter de rug. "In het totaal hebben we zo'n 115.000 bijen en zweefvliegen geteld, veruit de grootste monitoringsinspanning ooit", concludeert hij. "Wel bleken veel soorten helaas in lage aantallen voor te komen". Wat dit laatste precies betekent, zal moeten blijken als de data begin volgend jaar in meer detail zal worden geanalyseerd volgens de Europese methodes van de Natuurherstelverordening.

Op dezelfde willekeurig gekozen locaties zullen vanaf 2027 ook dag- en nachtvlinders worden geteld. Omdat de Europese telmethodes voor deze soortgroepen vrijwel naadloos aansluiten op de bestaande NEM-meetnetten voor dag- en nachtvlinders, zijn dit in feite uitbreidingen van deze meetnetten. Dit biedt ook kansen, denkt Bram Borkent van het CBS. "Het NEM-meetnet voor nachtvlinders is nog jong en in ontwikkeling. Door data van willekeurig gekozen locaties te vergelijken met de bestaande niet-willekeurig gekozen locaties, kunnen we controleren of

Bijenexpert Linde Slikboer in actie.
Foto: EIS Kenniscentrum Insecten

de waargenomen trends representatief zijn voor heel Nederland. Dit zal het nachtvlindermeetnet naar een hoger niveau tillen."

Naast de bestuivers, moet Nederland ook rapporteren over de graslandvlinderindex, de bosvogelindex en de boerenlandvogelindex. Deze indicatoren komen op dit moment al voort uit de NEM-meetnetten, maar zijn binnen het NEM nog niet allemaal sterk sturend. De extra monitoringsopgave voor deze indicatoren lijkt voorlopig beperkt. Voor de graslandvlinderindex zijn extra tellingen nodig van het klaverblauwtje en het dwergblauwtje. Daarmee is De Vlinderstichting al in 2025 gestart. Voor de boerenlandvogelindex is geen extra monitoring nodig, terwijl de samenstelling van de bosvogelindex op dit moment nog wordt onderzocht.

Bram Borkent (CBS), Evelien Jongepier (LVVN)

Indicator	Doelen
Bosvogelindex	Een toename in de trend van broedvogels die indicatief zijn voor de Nederlandse bossen, met als doel het bereiken van het uiterlijk in 2030 vast te stellen bevredigende niveau.
Boerenlandvogelindex	Een toename in de trend van de 27 soorten van de Nederlandse boerenlandvogelindex, met als doel een toename van 10% in 2030, 20% in 2040 en 30% in 2050, ten opzichte van 2025.
Graslandvlinderindex	Een toename in de trend van de 11 Nederlandse soorten van de Europese graslandvlinderindex, met als doel het bereiken van het uiterlijk in 2030 vast te stellen bevredigende niveau.
Bestuivers	Het keren van de negatieve trend van bestuivers in 2030, waarna een toenemende trend moet worden gerealiseerd tot een bevredigend niveau is bereikt. Het bevredigende niveau wordt uiterlijk in 2030 vastgesteld.

Wat komt er uit de soortgroepsprint weekdieren?

De nauwe korfslak, de zegge-korfslak en de platte schijfhoren zijn als kleine slakjes lastig te vinden, maar belangrijk voor de beoordeling van de Nederlandse natuur. Alle drie vallen onder de Habitatrichtlijn en voor alle drie zijn Natura 2000-gebieden aangewezen. Tijdens een zogeheten "soortgroepsprint" – een onderdeel van het VHR Verbeterprogramma – is afgelopen jaar onderzocht hoe de informatiehiaten opgevuld kunnen worden. Wat kwam daar uit?

Platte schijfhoren

Onderzoek naar platte schijfhoren.
Foto's: Adriaan Gmelig Meyling

Stichting ANEMOON, die het landelijke monitoringonderzoek van de drie HR-slakken coördineert, was samen met het CBS betrokken bij de soortgroepsprint. "Een uitkomst waar we bijzonder blij mee zijn, is dat voor alle drie de soorten landelijke trends kunnen worden bepaald op basis van perioden van drie jaar, terwijl het meetprogramma is ingericht rond zesjarige meetrondes" vertelt Adriaan Gmelig Meyling, onderzoeker bij Stichting ANEMOON. "Voor de toekomst betekent het bepalen van trends op basis van perioden van drie jaar dat veranderingen eerder zichtbaar worden. Naarmate meer van zulke perioden beschikbaar komen, kan bovendien beter worden onderscheiden of een ontwikkeling structureel is of vooral door toevallige schommelingen wordt veroorzaakt."

Slakken van de Habitatrichtlijn

De **nauwe korfslak** is een landslak van vooral kalkrijke, ongestoorde duingebieden. De **zegge-korfslak** leeft op grote zeggen, grasachtige planten, langs langdurig ongestoorde oevers en in kwelrijke moerassen en bronbossen. De **platte schijfhoren** is een zoetwaterslak van plantenrijke wateren, met name in de natte dooradering van veenweidegebieden. De platte schijfhoren is als Bijlage IV-soort daarnaast ook buiten deze gebieden strikt beschermd.

De focus van de soortgroepsprints is om trends per Natura 2000-gebied te berekenen. Is dat ook gelukt? Adriaan: “Op provinciaal niveau en binnen afzonderlijke Natura 2000-gebieden zijn de uitkomsten vaker onzeker. Dat komt vooral door een beperkte hoeveelheid meetlocaties. De analyses van het CBS laten zien hoe het meetnet kan worden versterkt om ook op deze lagere schaalniveaus trends over driejarige perioden te bepalen.” Volgens Adriaan moeten daarvoor meer locaties worden onderzocht waar de soorten eerder zijn aangetroffen, met een frequentie van eens per drie jaar. “Voor de nauwe korfslak heeft het CBS heel gedetailleerd bepaald welke bestaande monitoringlocaties daarbij het meeste kunnen bijdragen. Zo kan de uitbreiding heel gericht plaatsvinden. Ook voor de zegge-korfslak en de platte schijfhoren zijn meer herhaalmetingen nodig.”
Wat wel vaak lukt zijn trends over de gezamenlijke gebieden binnen versus buiten Natura 2000. Ook dat geeft al meer inzicht dan een landelijke trend. “Maar voor het bepalen van trends per Natura 2000-gebied is maatwerk nodig. Dat maatwerk moet zo worden ingericht dat de extra monitoring ook de landelijke trends versterkt. De soortgroepsprint maakt concreter welke extra inspanning daarvoor nodig is. Samen met BIJ12 en de begeleidingscommissie werken we de vervolgstappen uit, terwijl het CBS de statistische mogelijkheden en beperkingen blijft toetsen.”

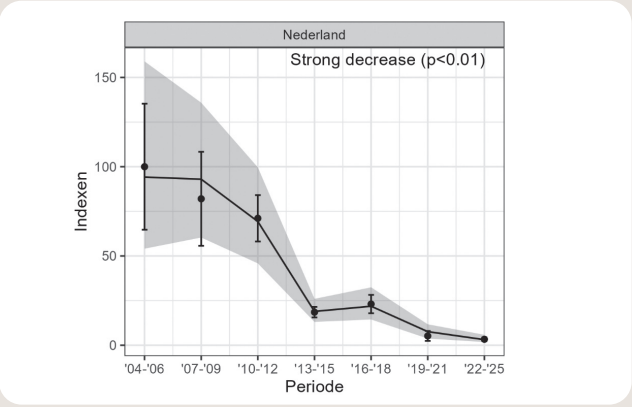

Landelijke aantalstrend nauwe korfslak

Adriaan Gmelig Meyling en Julia van Beinum (Stichting ANEMOON)

Nieuwe LPI’s voor drie zoetwaterecosystemen

Voor het vijfde Living Planet Report Nederland (zie ook elders in deze nieuwsbrief) zijn Living Planet Indicatoren (LPI’s) ontwikkeld voor drie nieuwe leefgebieden in het zoete water. Dit levert een genuanceerder beeld op dan we tot nu toe konden aflezen aan de reeds bestaande LPI-zoetwater.

Er zijn in totaal drie typen zoetwaterecosystemen onderscheiden: (1) beken en rivieren, (2) plassen en moerassen, en (3) vennen en hoogvenen. Kenmerkende diersoorten van deze ecosystemen zijn door experts van de verschillende soortenorganisaties geselecteerd. Het gaat om soorten die (voornamelijk) in het betreffende watertype leven of er een cruciaal deel van hun leven doorbrengen. Aan deze soorten is goed af te lezen hoe het gaat met het betreffende water-ecosysteemtype. In sommige leefgebieden blijkt uit de cijfers dat het niet zo goed (meer) gaat. Zo zijn soorten die kenmerkend zijn voor vennen en hoogvenen sinds 2010 bijna gehalveerd en gaan met name vissen en libellen in stromend water (beken en rivieren) de laatste jaren achteruit. Het Living Planet Report noemt dat bij de recente achteruitgang van de kenmerkende fauna van zoetwater onder meer de opkomst van exotische soorten een rol speelt. Zij kunnen door vraat of predatie veel schade aanrichten bij planten en dieren in het water. Ook temperatuurstijging, droogte en hoge stikstofuitstoot hebben een grote impact op de zoetwaternatuur, vooral op die van vennen en hoogvenen.

Richard Verweij (CBS)

In het Living Planet Report worden de LPI-indicatoren in samenhang gepresenteerd en besproken. Voor het rapport is gebruik gemaakt van de LPI-indicatoren zoals ze tevens gepubliceerd zijn op het Compendium voor de Leefomgeving.
Zie ook: www.clo.nl/nl1577

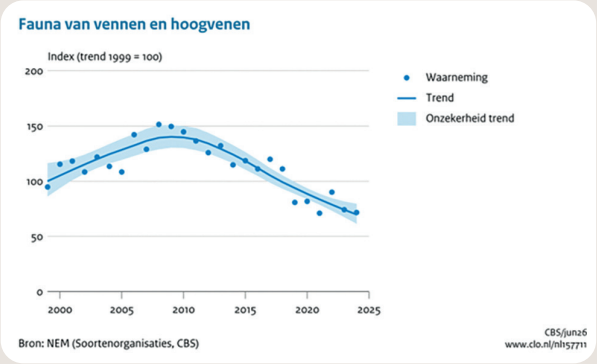

Van telling naar toepassing

Een vierluik over natuurrapportages die gebruiken maken van NEM-data

Afgelopen jaar verschenen vier rapportages over de Nederlandse biodiversiteit, met daarbij een belangrijke rol voor het Netwerk Ecologische Monitoring. In dit vierluik zetten we deze rapportages én hun projectleiders op een rij.

1 Rapportage voor de Vogel- en Habitatrichtlijn

Ministerie van LVVN, Sovon Vogelonderzoek Nederland, WUR, CBS

Anne Schmidt (WUR)

In de zomer van 2025 heeft het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) de VR-rapportage en HR-rapportage over de periode 2019-2024 ingediend bij de Europese Commissie. De achtergronddocumenten bij deze rapportages zijn afgelopen jaar gepubliceerd door Sovon en de WUR in samenwerking met het CBS (te downloaden via https://www.natura2000.nl/rapportage-vogel-en-habitatrichtlijn).

De VR is gericht op de instandhouding van alle in het wild levende vogelsoorten die van nature in Europa voorkomen. De VR vereist dat EU-lidstaten alle nodige maatregelen nemen om de populaties van al deze vogelsoorten op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen. De HR is gericht op het waarborgen van de biologische diversiteit in de Europese Unie door de natuurlijke habitats en wilde dier- en plantensoorten die van Europees belang zijn in een gunstige 'Staat van Instandhouding' (SvI) te behouden of te herstellen. Elke zes jaar moet Nederland rapporteren over de maatregelen die genomen zijn en in hoeverre de doelen van de VR en HR worden bereikt. Voor de HR wordt een beoordeling uitgevoerd van de SvI van soorten en habitattypen.

De WUR en Sovon ondersteunen het ministerie van LVVN bij deze rapportages wat betreft de ecologische onderdelen. De WUR (WENR en WMR) werken daarbij samen met externe partijen waaronder de soortenorganisaties en het CBS. Anne Schmidt (WENR) heeft de HR-rapportage gecoördineerd samen met haar collega's André van Proosdij (WENR) en Martin Baptist (WMR). Arjen Goutbeek (Sovon) heeft de VR-rapportage gecoördineerd.

Volgens Anne heeft Nederland met het NEM een bijzonder monitoringnetwerk opgebouwd met gedreven professionals en vrijwilligers, dat van grote waarde is om aan de rapportageverplichtingen van de VR en HR te kunnen voldoen. "Maar aan alleen cijfers hebben we niet genoeg," stelt Anne. "Ook de kennis van soorten- en habitattypenexperts die deze cijfers duiden is onmisbaar. Het is zeer inspirerend om met deze deskundigen van diverse organisaties samen te werken."

2 Voortgangsrapportage Natuur

Rijk en provincies

De Voortgangsrapportage Natuur (VRN) is de jaarlijkse rapportage waarin Rijk en provincies gezamenlijk verslag doen van de uitvoering van het Nederlandse natuurbeleid. De rapportage brengt in beeld hoe de uitvoering van afspraken uit onder andere het Natuurpact verloopt, zoals de kwantitatieve ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Op verzoek van de Tweede Kamer is ook een hoofdstuk over natuurkwaliteit opgenomen, zodat de VRN niet alleen over oppervlaktes en hectares gaat, maar ook over de kwaliteit van de natuur.

De beoordeling van de natuurkwaliteit in de VRN wordt gedaan op basis van acht indicatoren, die allemaal voor een belangrijk deel gevoed worden door het NEM. De indicatoren beschrijven de toestand van habitat- en vogelrichtlijnsoorten, ecosystemen en, waar mogelijk, ook de langjarige trend. Ook de Living Planet Index en de vernieuwde Rode Lijst Indicator (zie elders in deze nieuwsbrief) staan in de VRN.

Sinds 1 april van dit jaar is Martine van Schaik (BIJ12) als projectleider verantwoordelijk voor de totstandkoming van de VRN. Ook zij ziet de natuurkwaliteitsindicatoren als een belangrijke aanvulling op de kwantitatieve kant van de VRN. Martine: "Het zou mooi zijn als we beide delen nog beter met elkaar kunnen verbinden. Juist de vraag wat de gerealiseerde hectares extra natuur in het NNN betekenen voor de ontwikkeling van soorten en voor ecosystemen zou wat mij betreft een mooie toevoeging zijn."

Martine van Schaik (BIJ12)

Voor de VRN is het essentieel om natuurinformatie up to date te houden en indicatoren regelmatig bij te werken. "De waarnemingen van al die duizenden vrijwilligers en professionals zijn daarbij onmisbaar. Alleen dan kan de VRN een actueel en betrouwbaar rapport over de ontwikkeling van het NNN leveren aan politici en bestuurders."

3 Living Planet Report Nederland

WWF-NL, Stichting ANEMOON, EIS Kenniscentrum Insecten, FLORON, Nederlandse Mycologische Vereniging, RAVON, Sovon Vogelonderzoek Nederland, De Vlinderstichting en Zoogdieronderzoek Nederland (Zodion)

In juni 2026 verscheen de vijfde editie van het Living Planet Report Nederland (LPR-NL), dit keer over zoetwaternatuur. Wereld Natuur Fonds (WWF-NL) maakt het rapport samen met de soortenorganisaties binnen SoortenNL en Sovon. Het rapport beschrijft hoe Nederlandse dierpopulaties zich sinds 1990 ontwikkelen en draait om de Living Planet Index (LPI), een indicator die veranderingen in populatieomvang van diersoorten door de tijd heen zichtbaar maakt. Het LPR-NL is bedoeld voor beleidsmakers bij het Rijk, provincies, waterschappen en natuurorganisaties, maar is ook toegankelijk voor een breder publiek. Voor het rapport wordt gebruik gemaakt van trendgegevens van het CBS.

Judy Koppenjan (WWF-NL)

Voor deze editie zijn de trends van 172 zoetwatersoorten onderzocht. Ook zijn LPI's voor drie nieuwe ecosystemen ontwikkeld: beken en rivieren, plassen en moerassen, en vennen en hoogvenen. Het rapport laat zien dat herstel van de biodiversiteit in zoetwaternatuur, na jaren van vooruitgang, op veel plaatsen stagneert of zelfs opnieuw afneemt.

Judy Koppenjan, senior adviseur strategie Nederland bij WWF-NL, is projectleider van het rapport. Volgens haar is de kracht van het LPR-NL dat het populatie-ontwikkelingen over decennia zichtbaar maakt. De kracht zit hem ook in de samenwerking. Sinds 2012 werken WWF-NL, de soortenorganisaties, Sovon en het CBS aan de verdere ontwikkeling van de LPI voor Nederland. "Dit rapport laat zien wat kan als organisaties hun kennis en expertise bundelen. Dat vraagt onderling vertrouwen, die is er, en daar ben ik trots op", aldus Judy.

De basis van het rapport ligt bij het NEM. "De trendgegevens in dit rapport zijn er dankzij duizenden vrijwilligers die jaar in jaar uit soorten tellen en natuurgebieden monitoren. Zonder hen zouden we dit rapport niet kunnen maken." Dankzij de meetreeksen kan de internationaal ontwikkelde LPI voor Nederland worden toegepast en verder worden doorontwikkeld. "Juist nu natuurherstel steeds belangrijker wordt, is deze informatie onmisbaar. Bovendien kunnen we LPI's maken voor afzonderlijke ecosystemen. Daarmee is de methode goed bruikbaar om natuurherstel gericht te volgen en te evalueren."

4 Statusrapport Nederlandse Biodiversiteit

Naturalis Biodiversity Center

Op 22 mei 2025 presenteerde Naturalis het eerste Statusrapport Nederlandse Biodiversiteit aan het Ministerie van LVVN. Op 22 mei 2026 volgde de tweede editie met daarin ook de staat van de biodiversiteit in het Caribisch deel van ons Koninkrijk.
Met dit jaarlijkse rapport geeft Naturalis een zo compleet en actueel mogelijk overzicht van de staat van de Nederlandse biodiversiteit. De focus ligt op de 48.000 soorten die we kennen, waaronder ook de kleinste organismen zoals nematoden en microalgen. Deze 'verborgen biodiversiteit' is lastiger te monitoren, maar beslaat veruit het grootste deel van de totale biodiversiteit.

Het rapport is bedoeld voor beleidsprofessionals binnen overheden, gemeenten, provincies, maar ook voor het bedrijfsleven en de financiële sector. Om effectief bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling en verbetering van biodiversiteitsbeleid is brede samenwerking tussen al deze partijen nodig. Een referentiedocument voor iedereen die beslissingen neemt over de bescherming van biodiversiteit in Nederland is volgens Naturalis daarbij nuttig. Niet alleen als referentiekader, maar ook als inspiratiebron: biodiversiteit toont ons zowel verbluffende schoonheid, inventiviteit als weerbaarheid.

Merel Bozua-Hope is vanaf de eerste editie de projectleider van het statusrapport. Ze onderstreept hoe belangrijk het NEM is als betrouwbare bron van informatie: "Dat we dit complete beeld elk jaar kunnen opleveren, danken we aan diverse onderzoeksinstanties in Nederland. Het fundament wordt gevormd door de langdurige inzet van vele vrijwilligers en professionals binnen de soortenorganisaties en het NEM. Zij verzamelen de onmisbare ruwe data over soorten en leefgebieden direct in het veld. Daarnaast is er dankzij nieuwe innovatieve technieken steeds meer DNA-data beschikbaar over lastiger te monitoren soorten zoals organismen in de bodem of in het water."

Merel Bozua-Hope (Naturalis)

Ook de rol van het CBS wil Merel niet onbenoemd laten. "Het CBS analyseert deze natuurgegevens, berekent de overkoepelende trends en indicatoren en borgt de feitelijke en visuele juistheid van de gegevens. Dankzij dit samenspel tussen veldkennis, techniek en de statistische expertise van het CBS beschikt ons land over natuurdata van internationaal topniveau."

Uit de machinekamer

Het NEM lijkt in 2026 in rustige wateren te zijn beland. Af en toe wordt er een sprintje getrokken door één van de vele kuikens. Hier en daar komen er nieuwe veren door. Verder lijkt het rustig. Moeder eend kan tevreden zijn. Toch is er onder water heel wat in beweging.

Eén van de belangrijkste ontwikkelingen is de opzet en uitvoering van een nieuw meetnet voor bijen en zweefvliegen in het kader van de Europese Natuurherstelverordening (NHV). Afgelopen jaar is dit meetnet uitgetest in het veld (zie elders in deze nieuwsbrief) en in 2027 zal het meetnet officieel van start gaan. De NHV betekent ook extra monitoring van dagvlinders en nachtvlinders.

Maar er speelt nog meer: wat te denken van een nieuwe manier van trendbeoordeling? Vorig jaar kondigde ik dat op deze plek al aan. Het CBS werkt tot nu toe met een trendbeoordeling op basis van een log-lineaire interpretatie van de data. Als soorten gestaag toenemen of afnemen, werkt dat prima. Maar als tijdreeksen lang worden en soorten nemen eerst toe en dan weer af (of andersom) kan deze benadering gaan knellen. Het is bovendien de vraag wat je precies wilt weten: ben je geïnteresseerd in een gemiddelde groeifactor (huidige werkwijze), of wil je weten of de huidige populatie is toegenomen of afgenomen ten opzichte van het verleden (nieuwe werkwijze)? Het CBS zal de nieuwe trendbeoordeling in november presenteren in een workshop voor gebruikers en andere geïnteresseerden.

Een andere nieuwe veer is de Rode Lijst Indicator, die dit jaar geheel is vernieuwd (zie elders in deze nieuwsbrief). De basis voor deze indicator zijn de Rode Lijsten van bedreigde dier- en plantensoorten. Ook daar wordt voortdurend aan gewerkt. Afgelopen jaar hebben we berekeningen voor de Rode Lijst Paddenstoelen afgerond, en deden we berekeningen voor een (nieuwe) Rode Lijst Nachtvlinders en een Rode Lijst Vissen. Een actualisatie van de Rode Lijst Macrofauna, die nog uit 2004 stamt, volgt daarna.

Soms zit een nieuwe veer op een jagershoedje. Nadat we in 2025 hadden vastgesteld dat de jaarlijkse Wildvoorjaarstellingen van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV) statistisch betrouwbare trends van haas en konijn kunnen opleveren, hebben we dit jaar de KNJV-data succesvol gecombineerd met de data voor haas en konijn uit het NEM-meetnet Dagactieve Zoogdieren. Het combineren van data uit twee afzonderlijke meetnetten is op zichzelf niet uniek, maar dat de data afkomstig zijn van verschillende organisaties is dat wel. Belangrijker is echter het feit dat tellingen door wildbeheereenheden in principe kunnen meedoen voor de landelijke en provinciale trends van haas en konijn. Een nieuwe schare tellers kan hierdoor op termijn misschien aanhaken bij het NEM.

Nadat ik vorig jaar maar liefst vier nieuwe CBS-medewerkers aan u mocht introduceren (Guus, Esmée, Felix en Sim), kan ik dit keer melden dat Kobus onlangs bij ons begonnen is. Kobus zal zich als software developer op het hart van onze machinekamer storten: de programmatuur voor het berekenen van verspreidingstrends en aantalstrends. We hopen de vruchten hiervan in latere nieuwsbrieven te kunnen presenteren.

Moeder eend kijkt nog eens rond. In de verte komen nieuwe eendjes aanzwemmen. Ze spreidt haar grote vleugels uit.

Bram Borkent (CBS)

Wilde eend. Foto: Henny Doldersum
via Waarneming.nl / CC-BY (bewerkt)

Rode Lijst Indicator grondig herzien

De Rode Lijst Indicator (RLI) is afgelopen jaar substantieel aangepakt. De nieuwe RLI is in lijn gebracht met de internationale methodiek die door de IUCN wordt gehanteerd. De indicator is voor Nederland een belangrijk instrument voor monitoring en verantwoording van natuurbeleid en wordt jaarlijks gepubliceerd op het Compendium voor de Leefomgeving.

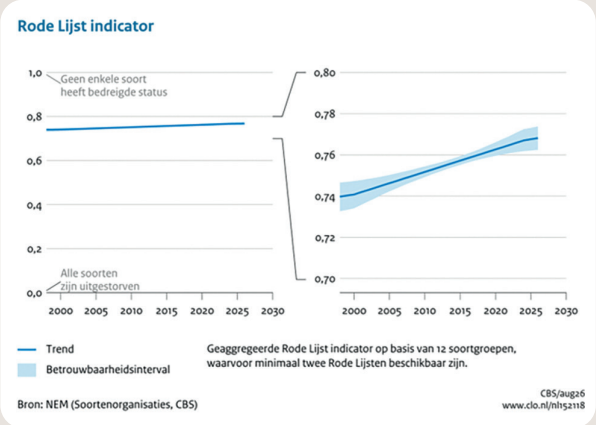

De Rode Lijst Indicator geeft de gemiddelde mate van behoud van biodiversiteit aan. De indicator heeft een waarde tussen 0 (alle soorten verdwenen uit Nederland) en 1 (alle soorten niet bedreigd in Nederland). Als het beter gaat met bedreigde soorten stijgt de Rode Lijst Indicator.
Ten opzichte van de vorige indicator is het aantal soortgroepen dat meedoet aan de RLI uitgebreid van zeven naar twaalf. Naast dagvlinders, libellen, broedvogels, reptielen, amfibieën, zoogdieren en vaatplanten maken nu ook mossen, korstmossen, sprinkhanen & krekels, bijen en zoetwatervissen deel uit van de indicator.

Het algehele beeld ten opzichte van de vorige versie is niet drastisch veranderd: het gaat de afgelopen twee decennia gemiddeld iets beter met bedreigde soorten in Nederland. Wel is een belangrijke nuance, die nu gemaakt kan worden dankzij de extra soortgroepen, dat dit beeld niet opgaat voor insecten: zij zijn gemiddeld juist sterker bedreigd geraakt.

Nieuw is dat de RLI-waarde ook per soortgroep is berekend, en wel voor alle 19 soortgroepen waarvoor een Rode Lijst beschikbaar is. Daaruit ontstaat eveneens het beeld dat insecten het zwaar hebben: zes van de zeven meest bedreigde groepen bestaan uit insecten.

Daarnaast valt op dat 52% van alle onderzochte soorten waarvoor voldoende data beschikbaar is op een Rode Lijst staat: Een kwart van alle soorten (25%) is bedreigd, ernstig bedreigd of uitgestorven, iets meer dan een kwart (27%) heeft de status ‘gevoelig’ of ‘kwetsbaar’. Ondanks de lichte toename van de RLI, is er in Nederland dus nog een aanzienlijk risico op verlies van soorten.

Bram Borkent (CBS)
Zie ook: www.clo.nl/nl1521

Bunzing en boommarter beter in beeld

Het NEM-meetnet voor bunzing en boommarter (NEM Marters) wordt vernieuwd. De afgelopen jaren lag de nadruk vooral op het in beeld brengen van de verspreiding. Nu dat steeds completer wordt, is het tijd voor een volgende stap: het volgen van de verandering van de verspreiding. Het huidige meetnet wordt daarom opnieuw vormgegeven.

Voorheen werden binnen het meetnet wildcamera’s geplaatst in gebieden waar de soorten de laatste vijf jaar niet waren vastgesteld. Zo konden ‘witte vlekken’ op de kaart worden ingevuld. Naarmate het verspreidingsgebied beter bekend raakte, leverde deze aanpak echter steeds vaker locaties zonder waarnemingen op. Bovendien was de opzet minder geschikt om veranderingen in de verspreiding te volgen.

NEM Marters pakt het vanaf nu slimmer aan: wildcamera’s worden volgens een herzien protocol ingezet en locaties worden herhaald bemonsterd. Dat maakt het mogelijk om gebruik te maken van zogenoemde bezettingskansmodellen (‘occupancy models’). Deze statistische modellen maken onderscheid tussen de kans dat een soort daadwerkelijk in een gebied aanwezig is en de kans dat de

camera de soort ook registreert. Dat onderscheid is belangrijk: als een camera geen bunzing of boommarter vastlegt, betekent dat immers niet automatisch dat de soort er niet voorkomt.

Wildcamera's zijn voor dit soort monitoring bijzonder geschikt. Ze registreren dieren dag en nacht zonder dat een waarnemer aanwezig hoeft te zijn. Dit vergroot de kans op het aantreffen van de soort. Goede registratie van meetinspanning, herhaalde metingen en plaatsen volgens protocol zijn daarbij essentieel.

De vernieuwing biedt tegelijk kansen om het gebruik van wildcamera's binnen het NEM beter te organiseren. Ook voor andere soorten en toepassingen worden cameravallen ingezet, zoals voor exoten. Daarom wordt er toegewerkt naar een strategie waarbij de methodiek van alle NEM projecten met wildcamera's gelijk wordt getrokken, met dezelfde plaatsing in dezelfde periode en volgens hetzelfde protocol. Zo kunnen alle plaatsingen meegenomen worden in dezelfde statistische analyse en kan bijvangst optimaal benut worden. Daarbij blijven soortspecifieke meetnetten, zoals NEM Marters, en hun analyses geborgd, terwijl dataverzameling en de organisatie van vrijwilligers worden gebundeld.

Het pilotjaar is inmiddels in volle gang en in het najaar volgen de eerste analyses. Het samenbrengen van het onderzoek met wildcamera's maakt de monitoring zowel ecologisch als organisatorisch toekomstbestendiger. Zo ontstaat een stevigere basis om veranderingen in verspreiding te volgen en de ecologische informatievoorziening binnen het NEM verder te versterken.

Cameravalfoto boommarter. Foto: Jan Fonken

Felix Petersma (CBS) & Vincent Elders (Zodion)

Colofon

Nieuwsbrief en NEM
De NEM nieuwsbrief is een uitgave van het Netwerk Ecologische Monitoring. Het NEM is een samenwerkingsverband van overheden ten behoeve van de inwinning van natuurgegevens voor beleid.

Bronnen:
NEM gegevens zijn veelal afkomstig van vrijwillige waarnemers die worden aangestuurd door soortenorganisaties.

Dit betreft:
Anemoon (mariene organismen, weekdieren)
BLWG (korstmossen, mossen)
De Vlinderstichting (dagvlinders, libellen)
EIS (diverse insecten)
FLORON (planten)
NMV (paddenstoelen)
RAVON (reptielen, amfibieën, vissen)
Sovon (vogels)
Zoogdiervereniging (zoogdieren, incl. vleermuizen)
Tevens worden gegevens door het NEM betrokken van o.a. RWS, provincies en NDFF.

Redactie:
NEM kernteam

Eindredactie:
Bram Borkent (CBS), bm.borkent@cbs.nl

Reacties naar:
CBS t.a.v. Bram Borkent
Postbus 24500
2490 HA Den Haag

Website:
www.netwerkecologischemonitoring.nl

Vormgeving en druk:
Quantes

nem
Netwerk Ecologische Monitoring